

Čas - směr a pohyb

Současná fyzika už nemluví (a nemyslí) zvlášť o čase a zvlášť o prostoru, ale spojuje obé pod pojmenování „časoprostor“; čas tedy chápe jako jednu z dimenzí „časoprostoru“. Ale tato dimenze má jistou zvláštnost, jíž se pronikavě liší ode všech ostatních dimenzí (ať už míníme jen 3, či snad 10 nebo ještě víc). A tak fyzikové přemýšlejí o oné zvláštnosti času, která spočívá v tom, že čas je „nevratný“, tedy že má „směr“. Ve všech ostatních dimenzích se můžeme pohybovat, jako kdyby ony samy stály, jako by se samy nehýbaly, ale v čase se nemůžeme pohybovat, jak bychom třeba chtěli, ale máme dojem, že se čas pohybuje sám a že my se pohybujeme v čase a s časem, vlastně dokonce že čas pohybuje, hýbe s námi. O „prostorových“ dimenzích si nemyslíme, že se pohybují samy o sobě a bez nás (ovšem někdy to přece jen nějak záleží také na nás a na našich pohybech, ale rozhodně nemáme za to, že by tyto dimenze mohly nějak pohybovat s námi. (V závislosti na tom, jak rychle se pohybujeme, se v krajních případech velkých rychlostí může stát, že se rozměry, např. délka úsečky, mohou zkracovat nebo aspoň jevit jako zkrácené; něco podobného však platí i o čase. Ale nikdy nemůžeme svou aktivitou způsobit, že dojde k obrácení směru („toku“) času. To je dost divné, protože si nedovedeme dost představit, že čas by mohl být „něčím“, co by se mohlo pohybovat a co by tedy mohlo mít nějaký směr svého vlastního pohybu. všechno, co se děje, se děje podle tohoto „toku“ času a je proto zcela nevratné. Existují ovšem takové pohyby nebo aktivity apod., které jsou schopny se stále znovu opakovat (něco jako pohyby v kruhu). Podrobnější zkoumání nám však vždy ukáže, že naprosto přesné „opakování téhož“ přece jen není možné, protože i tam, kde se podaří najít neuvěřitelně přesné opakování téhož po nesmírně dlouhá období, přece jen dochází k něčemu jako „stárnutí“ (třeba v případě reliktního záření; to je krajní příklad, jinde je to mnohem zřejmější).

(Písek, 150503-1.)